

and defines the implementation of multicultural education as an example of coexistence of different national cultures of Lugansk. The study determined the role of ethnic and cultural education as a factor in the revival of the national culture of the region.

Key words: ethno-cultural education, national culture, art, education.

Стаття надійшла до редакції 16.02.2013 р.

Прийнято до друку 31.05.2013 р.

Рецензент: к. п. н. Кулдиркаєва О. В.

УДК [37.015.31:7]:78

Л. М. Сбітнєва, К. В. Полянська

ЗМІСТ І ОСОБЛИВОСТІ МУЗИЧНО-ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ І МОЛОДІ В УКРАЇНІ В ПІСЛЯВОЄННІ РОКИ

На початку ХХІ століття, коли формування духовно-багатої особистості в нашій країні набуває особливої актуальності, важливими є питання аналізу процесів музично-естетичного виховання, які відбувалися в різні періоди історії розвитку української культури. Увагу науковців привертають післявоєнні роки, важкий час для української культури, з одного боку, а з іншого – період багатьох починань, які позитивно впливали на процес розвитку системи музично-естетичного виховання підростаючого покоління. Адже, як зазначається в багатьох роботах, саме в другій половині ХХ-го століття в нашій країні була сформована унікальна система музично-естетичного виховання дітей і молоді.

У педагогічній і музикознавчій науці загальні питання історичного розвитку музично-естетичного виховання, еволюція форм і методів навчання музики розглядалися в дослідженнях І. Анісімової, О. Апраксіної, Н. Добровольської, А. Калиніченко, Л. Кияновської, Л. Коваль, Д. Локшина, С. Марченко, Л. Масол, О. В. Михайліченко, В. Орлова, О. Ростовського, Г. Падалки, О. Рудницької, Т. Танько, Л. Хлебнікової, Т. Цвелих, Г. Шевченко та ін. Ці роботи містять багатий фактичний матеріал, дають певні уявлення про тенденції та особливості музично-естетичного виховання в різних регіонах, на окремих історичних етапах, можуть використовуватися для подальших досліджень. На наш погляд, потребує глибокого аналізу процес музично-естетичного виховання в післявоєнні роки, який є важливим етапом розвитку вітчизняної системи музично-естетичного виховання.

Метою цієї статті є аналіз змісту і форм музично-естетичного виховання дітей і молоді в Україні у післявоєнні роки.

Для українського народу Велика Вітчизняна війна була важким випробуванням, вона мала страшні наслідки – один з шести мешканців України загинув у цій війні, 2,3 млн українців було вивезено для примусової праці до Німеччини; цілком чи частково зруйновано понад 700 великих та малих міст та 28 тис. сіл.

За роки війни було нанесено величезний удар українській культурі, народній освіті – були знищені школи, зруйновані навчальні, культурно-просвітницькі заклади. Україна втратила величезну кількість талановитих вчителів, музикантів, композиторів, педагогів вищої школи.

Особливості культурних процесів воєнних років повністю диктувалися екстримальними умовами часу. Уроки музики було збережено лише у початкових класах. Зрозуміло, що в той складний період музичне виховання стало другорядним та необов'язковим. Але в бомбосховищах, лікарнях працювали музичні гуртки, відбувалися концерти для дітей. Музика, як ніколи, ставала важливим засобом виховання патріотизму, надавала віру в перемогу. У воєнні роки широко рекламувалися національні герої, народна культура, особливого значення набувають народні пісні і танці, які входили у виховний процес і символізували радість і щасливе життя українців у Радянському Союзі. [4, с.85].

З перших років після війни в Україні розпочався активний процес реставрації та будівництва загальноосвітніх шкіл, вищих навчальних закладів, було поновлено роботу багатьох університетів, Академії наук. В країні розгорнувся патріотичний рух допомоги українській школі – за роки четвертої п'ятирічки було відбудовано методом народного будівництва 2400 шкіл та близько 1 тисячі за рахунок державної підтримки. За три роки майже повністю були відбудовані довоєнна кількість шкіл і з кожним роком розширювалося коло середніх шкіл, створювалися умови для поступового впровадження загальної середньої освіти.

Слід відзначити, що якщо після революції процес розвитку теорії і практики музично-естетичного виховання розвивався в основному в руслі марксистських ідей розвитку художньо-освіченої, розвиненої особистості, то у воєнні та післявоєнні роки педагогіка орієнтувалася на вітчизняну культуру.

У 1959 р. обов'язковою стала 8-річна освіта, в 1977 р. – середня. На кінець четвертої п'ятирічки в Україні функціонували 160 вищих навчальних закладів, де навчалися 200 тисяч студентів.

В науково-дослідному інституті художнього виховання, який був створений у 1946 році при Академії педагогічних наук, формуються наукова школа, яка продовжує досліджувати проблеми естетичного виховання, художньої освіти, музично-естетичного виховання, розробка яких була започаткована ще на початку ХХ-го століття Б. Асаф'євим, Б. Яворським та іншими видатними науковцями. Галузь художнього виховання в цей період отримала науковий статус. В центрі уваги

спеціалістів в галузі художньої освіти все ще залишається обдарована дитина, але у дискусіях на тему „творчість-навчання-розвиток” найактивніше виявляють себе послідовники концепції „творчість у процесі навчання”. Особливого значення надавалось дослідженням, спрямованим на вивчення „процесу формування комуністичного світогляду радянського школяра засобами усіх видів мистецтв”. Однією з основних ідей була думка про те, що естетичне виховання на дитину здійснюється через навколишнє середовище, через розвиток культури поведінки, через активну участь дитини у тій чи іншій діяльності, яка задовольняє естетичні потреби дитини [10, с.129].

Уявлення про естетичне виховання і становлення науки про нього (середина 40-х – кінець 60-х років) будуються на засадах вітчизняної педагогіки, психології, естетики і філософії у цілому, вони орієнтовані на марксистсько-ленінську концепцію і ідеологію, на обґрунтування моделей всебічного виховання і розвитку підростаючого покоління. Широкий розвиток в галузі гуманітарних наук отримали вчення про особистість, діяльність, мотивацію.

Визначення сутності та розвиваючого потенціалу мистецтва будувалося на положенні про те, що естетичні ідеали радянської людини невіддільні від її етичних та політичних ідеалів. При цьому мистецтво розглядалось як провідний засіб у визначенні та реалізації принципів естетичного виховання у цілому, в розвитку сприймання, художніх здібностей у кожної дитини. Здобули характеристики педагогічні особливості змісту процесу навчання, методів педагогічного керівництва вчителем, а також організаційні форми художньої освіти і естетичного виховання у сім'ї, дитячому садку, на уроках у школі і позакласній діяльності, також у позашкільних формах [3, с. 94].

Яскравою подією загальнонаукового, естетико-культурного, художнього і педагогічного життя став вихід книги О. І. Бурова „Естетична сутність мистецтва” у 1956 році, яка відкривала зрозумілі орієнтири розробки теорії в галузі художньо-естетичного розвитку особистості. Саме О. Буров підняв на новий рівень теоретичні дослідження естетичного і художнього виховання дітей. Серед відомих вчених поряд з О. Буровим працювали М. Лившиц, А. Лебедев, В. Шестаков, В. Коровін та ін. Для вчених було зрозуміло, що потрібно обґрунтувати сутнісне в естетичному вихованні і в естетичній освіті, розуміти цей процес як універсальну сферу розвитку особистості, яка спирається на відкриття людиною моделей світу і конкретних почуттєво-емоційних сприймаємих якостей. О. І. Буров і Б. П. Юсов, Б. М. Неменський були засновниками нових напрямків у педагогіці мистецтва. Б. П. Юсов розробляв ідею поліхудожньої взаємодії мистецтв і інтеграції, які в наш час сприймаються педагогічною спільнотою як цілком зрозуміле явище. Наукові інтереси і О. І. Бурова і Б. П. Юсова торкалися ідеї основополагаючої ролі мистецтва у процесі виховання і освіти. Естетичне виховання розглядалось О. І. Буровим як процес

впливу на усі рівні духовного життя особистості: моральні, соціальні, світоглядні. Основна проблема естетичного виховання, на думку О. І. Бурова, полягає у взаємодії особистостей учителя і учня; здібності людини сприймати естетичне як досконале. Досконале як естетичне, вважав Буров, має відношення не тільки до краси, але й до всіх сторін буття (природним, соціальним, духовним, художнім та ін.), якщо вони володіють повнотою виявлення своїх якостей. О. Буров відмічав важливість залучення до мистецтва не само по собі, а в якості засобу всебічного розвитку особистості. Виховний розвиваючий потенціал мистецтва О. Буров бачив у в тому, що „мета мистецтва — формування цілісної людини у всьому різноманітті особливих рис, в першу чергу — духовного розвитку” [1, с. 94]. Дослідження проблем художнього виховання в 60-70 роки ХХ-го століття присвячувалися в основному визначенню шляхів залучення школярів до мистецтва, формуванню художніх інтересів дітей, здібностей адекватного сприймання художніх творів та вмінню оцінювати твори мистецтва.

Впродовж 60-70-х років під керівництвом О. І. Бурова в НДІ художнього виховання проводилися колективні дослідження з фундаментальних питань теорії і практики естетичного виховання, в тому числі з проблем естетичного розвитку особистості школяра, творчої діяльності дітей початкових класів. При розробці Буровим теорії естетичного виховання на перший план виступає фундаментальна наукова концепція про сутність естетичного освоєння дійсності і про створення системи естетичного виховання як сукупності цілеспрямованих і організованих педагогічних процесів формування у особистості естетичного відношення до дійсності і його реалізації в естетичній діяльності.

Стрімко розвивалася у післявоєнні роки музична психологія. Радянська музична психологія виходила з того, що музичні здібності не завжди є природженими (на противагу буржуазній), вони розвиваються у процесі музичної діяльності, їхній розвиток значною мірою залежить від того, який вплив здійснюється на дитину – соціальні умови, навколишнє середовище, характер, зміст і форми музичного виховання. Психологічна наука стверджувала, що будова слухового аналізатора, від якого залежить гострота слуху, здатність розрізняти звуки за висотою, тривалістю, тембром тощо, також як і будова мозку, органів почуттів, руху неоднакова у всіх дітей. В основі розвитку музичних здібностей лежать задатки – природжені анатомо-фізіологічні особливості. Абсолютно немусичних людей, підкреслював професор Гондельвейзер, дуже мало, вони зустрічаються не частіше ніж геніально обдаровані.

Значним надбанням в розвитку теорії і практики музично-естетичного виховання і навчання, усвідомленні структури музичних здібностей тощо, була робота радянського психолога Б. Теплова „Психологія музичних здібностей”, яка була видана у 1946 році. Б. Теплов був упевнений у тому, що музичні здібності, які є складним структурним

утворенням, що включають у себе ряд індивідуальних властивостей особистості, необхідних для різних видів музичної діяльності, завжди є результатом розвитку задатків. В методичній літературі підкреслювалося, що музичні здібності розкриваються не тільки і не стільки в діяльності, скільки в динаміці оволодіння нею. Наявність певного фонду знань, умінь і навичок (наприклад, техніка гри на інструменті) не є достатньою для характеристики здібностей. Вирішальне значення має швидкість і якість набуття цього фонду. Музичні педагоги, які оцінюють здібності дітей, повинні враховувати не тільки знання і уміння, які виявляє дитина в даний момент, але й зважати також на те, чи легко і швидко, порівняно з іншими, дитина набуває їх. Якщо представники буржуазних європейських теорій (К. Сішор, Г. Ревеш) вважали музикальність природженою, то радянська психологія розглядала музикальність як комплекс властивостей особистості, який виникає і розвивається в ході музичної діяльності. На основі лише одних задатків музичні здібності можуть розвинутися або не розвинутися, тут багато чого залежить від оточення дитини, від умов музичного виховання і навчання, повсякденної турботи про це батьків. Психологи підкреслювали, що, якщо навіть музично обдаровану дитину не прилучають до музичного мистецтва, якщо вона не слухає музики, не співає, не грає на інструментах, не засвоює кращих зразків музичної культури, то її задатки не розвиваються в здібності. Б. Теплов прийшов до висновку, що задатки (природжені анатомо-фізіологічні особливості) лежать в основі розвитку здібностей, а самі здібності, „завжди є результатом розвитку” [9, с. 36].

Б. Теплов накреслював на тому, що в структурі музикальності важливе місце належить здатності музичного співпереживання, емоційного відгуку на музику, тобто органічна єдність, синтез двох сторін музикальності – емоційної і слухової. Підкреслював, що музика – це емоційне пізнання навколишнього світу, відображеного музичними засобами. Аргументована класифікація компонентів структури музикальності, здійснена Б. Тепловим, стала базою для подальших пошуків вчених, серед яких можна виділити широко відомі роботи в галузі музичного виховання для дітей дошкільного віку Н. Н. Ветлугіної та ін. Музикальність, підкреслювала Н. Ветлугіна в роботі „Музичний розвиток дитини”, складається з комплексу якостей, необхідних для успішного виконання музичної діяльності, на базі єдності емоційного та слухового компонентів розвиваються дві основні музичні здібності – здатність переживати, розрізняти, уявляти і відтворювати ладовисотні співвідношення і здатність переживати, розрізняти, уявляти і відтворювати музичний ритм. Н. Ветлугіна, відзначала музикальність дітей дошкільного віку, виділяє загальні музично-естетичні і спеціальні здібності, до останніх відносить ладовисотний, ритмічний слух і сенсорні здібності. Ветлугіна відзначала, що „здатність сприймати музику виявляється в емоційній чутливості до неї, в розрізненні характеру, окремих виражальних засобів, форми музичного твору” [6, с.17].

Серед видів музичної діяльності відомі вчені накреслюють на важливості розвитку у дітей музичного сприйняття. Повноцінне сприйняття є необхідною передумовою виховання у дітей любові та інтересу до музики, формування музичного смаку. Вже перші відомості про особливості музики та її виражальні засоби набагато посилюють естетичну насолоду, підвищують емоційну чутливість дітей, і саме тому розвиток музичного сприйняття є вагомим внеском в музичне виховання дітей і їх духовне зростання, так стверджується в методичній літературі 60-х – 70-х років [11, с.69].

В українській науково-методичній літературі 60-х років підкреслюється, що школа повинна дати учням основи загальноосвітніх і політехнічних знань, виховати любов до праці і готовність до суспільно корисної діяльності, здійснити фізичне, моральне і естетичне виховання учнів. Уроки музики в загальноосвітніх школах в 5-6-х класах було поновлено лише в 1956 році, але стан музично-естетичного виховання змінився не одразу - учні не були підготовленими до засвоєння програми, також не вистачало вчителів, технічних засобів, посібників тощо.

Уроки музики, які в той час називалися уроками співів – це основна форма музичної діяльності учнів, які сприяли музичному вихованню всіх дітей, залученню школярів до музичної культури, виробленню художнього мислення, естетичних поглядів, пов'язаних з комуністичним світоглядом. В методиці навчання співу наголошується на тому, що музика вчить школярів краще відчувати реальне в житті, емоційно впливає на почуття, що співаючи в хорі, діти сприймають красу навколишньої дійсності [5, с.3].

Значна увага в 60-х роках приділялася дошкільному вихованню, адже підґрунтя музично-естетичного виховання закладається в дошкільному віці. Запорукою успіху в цій відповідальній роботі було глибоке оволодіння надбаннями теорії і методики музичного виховання, визначальна тенденція яких – послідовний розвиток і збагачення новітніми досягненнями радянської педагогічної науки і практики [6, с.14].

В методичних матеріалах підкреслювалося, що цілеспрямовано творчий розвиток особистості дитини починається у дошкільній та початковій ланці освіти. Саме означені вікові періоди є найбільш сприятливими до творчого розвитку дітей, оскільки у дошкільному і молодшому шкільному віці спонтанна і репродуктивна творчість дитини поєднується зі швидко зростаючим інтелектом, абстрактним та логічним мисленням. В цьому віці істотно зростає можливість самостійної постановки цілей, мотиваційних спонукань, пошуку способів дій і контролю результатів, тобто освоєння всіх компонентів психологічної структури творчої особистості. За таких умов творчий розвиток особистості кожної дитини, найбільш сензитивному періоді для творчості, є важливим завданням дошкільних закладів і загальноосвітньої школи.

У 1959 році була прийнята постанова Уряду про створення в нашій країні дошкільної установи ясла-садок з метою здійснення єдиної системи виховання дошкільників. Розділ про музичне виховання у 1962 році дістав своє теоретичне обґрунтування в праці Н. Ветлугіної „Система естетичного виховання в дитячому садку”. В цій роботі та в методичному посібнику „Методика музичного виховання в дитячому садку” (ред. Н. Ветлугіної), монографії „Розвиток музичних здібностей дошкільників у процесі музичних ігор” та інших розглядалися питання теорії естетичного виховання, змісту і методів музичного виховання і навчання дітей. Закономірності музичного розвитку дитини в дошкільному віці, умови формування дитячої творчості в процесі різноманітної музичної діяльності досліджені і обґрунтовані Н. Ветлугіною у 1968 році в монографії „Музичний розвиток дитини”. Близько 10 видань витримав „Музичний буквар” Н. Ветлугіної, який давав можливість музичним керівникам користуватись вправами для розвитку музичного слуху і голосу, що ілюструвалися малюнками-моделями та надавали наочне уявлення про співвідношення звуків за висотою і тривалістю.

У 60-ті роки проблеми дошкільної музичної педагогіки, практичний досвід роботи провідних музичних керівників дитячих садків обговорювався на педагогічних читаннях, республіканських, всесоюзних і міжнародних конференціях та інших форумах науковців і практиків. У 1965 році була організована і проведена Всесоюзна конференція з питань розвитку у дітей музичного слуху і співацького голосу. У доповідях знайшли відображення, зокрема, наслідки таких актуальних досліджень, як сенсорні основи музичного слуху дитини і шляхи його формування (Н. Ветлугіна); розвиток слуху і голосу в дітей 5-7 років, які нечисто інтонують (Р. Зінич); формування в дошкільників сприйняття засобів музичної виразності як фактор розвитку їхнього музичного слуху (С. Шоломович). Різні аспекти методики музичного виховання дітей дошкільного віку висвітлювалися в доповідях зарубіжних фахівців – Є. Ліпської (ПНР), К. Форраї (УНР) та ін.

Аналіз музикознавчої літератури дозволяє стверджувати, що в післявоєнні роки в Україні відбувався процес зовнішнього пожвавлення художнього життя, здійснювалася значна робота з відтворення діяльності культурно-просвітницьких закладів – клубів, палаців культури тощо. Масове, загальне художнє виховання школярів доповнювалося музично-естетичним розвитком дітей у закладах культури, стрімко розвивалася система роботи дитячих музичних шкіл, які відкривалися практично у всіх містах України. Йшов процес активізації самодіяльної народної творчості: щорічно проводилися огляди, олімпіади художньої самодіяльності, зростала кількість аматорів, підвищувався їх виконавський рівень тощо. Важливим засобом розвитку культури були культурно-просвітні організації. З кожним роком збільшувалося асигнування держави на культурно-просвітню роботу, будівництво клубів, кінотеатрів, бібліотек, музеїв. В 1954 році було побудовано 456

клубних закладів для селян, в 1958 – 1118. В 1958 році в Україні працювали 28,6 тис. клубів, в яких проводилися лекції на різноманітні теми, творчо працювали технічні, художні, музичні та інші гуртки. Основними завданнями цих закладів були: розвиток культури українського суспільства, удосконалення системи музично-естетичного виховання дітей і молоді в Україні [4, с.47].

Значним етапом в розвитку художньої самодіяльності були 50-і роки, в Україні з 1958 року функціонували 160 тис колективів художньої самодіяльності з досить високим художнім рівнем, і це, безперечно, впливало на процес розвитку духовного збагачення людей. Працівники робочих професій, селяни, інтелігенція не тільки створювали матеріальні блага, матеріальну основу для розвитку культури, але й самі становилися творцями духовних збагачень суспільства. Кращі з кращих у подальшому отримували можливість займатися мистецтвом професійно. Особливого значення набуває хоровий спів, який традиційно для нашої держави є популярним видом художньої творчості. Хорові колективи створювалися не тільки в школах, навчальних закладах, але й в трудових колективах, палацах народної творчості тощо. До хорової діяльності залучалась вела кількість учнівської молоді. Рівень виконавства був достатньо високий, про що свідчать програми виступів хорів.

У другій половині 50-х на початку 60-х років спостерігаються ознаки поступового відродження хорової культури. Цей процес відбувався в межах єдиної держави і відзначався багатьма позитивними рисами. Означений період характеризувався значними здобутками в галузі хорової творчості (Д. Шостакович, Б.Лятошинський, В. Шебалін, Г. Свиридов), пробудженням інтересу до академічного хорового співу, розширенням жанрово-стилістичного кола концертного та навчального репертуару, активізацією джерелознавчих досліджень та виданням творів вітчизняної духовної музики, систематичним проведенням фестивалів хорової музики в Прибалтиці.

Можна стверджувати, що друга половина 50-х та початок 60-х років в Україні були часом поступового національно-культурного відродження. Зростання інтелектуального потенціалу українського народу та досвід культурного будівництва говорять, що в 60-70 роки в Україні були створені сприятливі умови для духовного розвитку підростаючого покоління.

Українська культура в цей період розвивалася у тісній взаємодії з культурами інших народів Радянського Союзу, цей фактор, на наш погляд, мав значне позитивне значення на духовне зростання молоді, хоча і негативно впливав на збереження надбань самобутньої української культури.

Подальшому укріпленню спілкування народів в галузі художньої творчості сприяла гастрольна діяльність театральних і музичних колективів, окремих виконавців. Спілкування діячів культури і мистецтв

у державі були важливим чинником розвитку музичної культури підростаючого покоління.

Регулярного характеру набувають олімпіади і конкурси художньої творчості дітей і підлітків, в організації яких активну участь приймають відомі діячі культури, насамперед, представники видів мистецтв, які спрямовані на підростаюче покоління. Слід сказати про те, що з 1950 років активізуються і міжнародні контакти музичної спільноти.

Можна стверджувати, що після війни в Україні почала стрімко розвиватися система освіти, в тому числі і система музично-естетичного виховання дітей і молоді. Значний інтерес викликають процеси, які відбувалися у дошкільному музично-естетичному вихованні, початковій освіти. На розвиток системи музично-естетичного виховання позитивно впливала діяльність відомих музикантів, естетиків, психологів, педагогів, які стверджували про значущість музично-естетичного виховання в розвитку дитячої особистості.

Значною віхою в розвитку музично-естетичної думки була діяльність відомого вченого О. Бурова. В сучасній педагогіці мистецтва ідеї, положення О. Бурова є актуальними для широкого кола педагогів-дослідників, адже в суспільстві все глибше починають розуміти актуальність і глибину завдань створення умов для зростаючої особистості, яка буде здібна творчо вирішувати життєві протиріччя, буде спроможна освоювати культурні моделі людської поведінки і діяльності.

Вважаємо, що у подальшому, глибокого дослідження потребує період 70-80-х років ХХ-го століття, адже саме в цей час була створена, як підкреслюється в музично-педагогічній літературі „унікальна система музично-естетичного виховання дітей і молоді”.

Список використаної літератури

1. Буров А.И. Эстетическая сущность искусства / А. И. Буров. – М. : Искусство, 1956. – 292 с. **2. Гродзенская Н. Л.** Слушание музыки в начальной школе (1-4 классы) / Н. Л. Гродзенская. – М. : Изд-во Академии пед.наук РСФСР, 1962. – 88 с. **3. История** художественного образования в России. – М. : Издательский дом Российской академии образования, 2003. – 413 с. **4. Кияновська Л. О.** Українська музична культура : навч. посіб. / Л. О. Кияновська. – Львів : „Тріада плюс”, 2008. – 344 с. **5. Методика** навчання співів у 5-8 класах. – Київ : Вид-во „Музична Україна”, 1967. **6. Методика** музичного виховання в дитячому садку / [Зінич Р., Кукловська В., Рудченко Н., Шоломович С.]. – К. : Музична Україна, 1974. – 192 с. **7. Михайличенко О. В.** Музично-естетичне виховання дітей та молоді в Україні / О. В. Михайличенко. – Суми : Вид-во „Козацький вал”, 2007. – 355 с. **8. Петрушин В. И.** Музыкальная психология : уч пособие для студ. и препод / В. И. Петрушин. – М. : ВЛАДОС, 1997. – 384 с. **9. Теплов Б. М.** Психология музыкальных способностей Избр. труды в 2-х т./ Б. М. Теплов – М. :

Педагогика, 1985. – Т.1. – 1985. – 328 с. **10. Общие** вопросы эстетического воспитания в школе / [под ред. В. Н. Шацкой]. – М. : Изд-во АПН РСФСР, 1955. – 182 с. **11. Система** эстетического воспитания в детском саду / [под ред. Н. А. Ветлугиной]. – М. : Изд-во АПН РСФСР, 1962. – 372 с. **12. Шацкая В. Н.** Музыкально-эстетическое воспитание детей и юношества / В. Н. Шацкая. – М. : Педагогика, 1975. – 200 с.

Сбитнева Л. М., Полянська К. В. Зміст і особливості музично-естетичного виховання дітей і молоді в Україні в післявоєнні роки

В статті розглядається зміст, особливості процесу музично-естетичного виховання дітей і молоді в Україні у післявоєнні роки. Підкреслюється, що саме в цей складний період відбувається процес відродження української культури, розвивається система музично-естетичного виховання, регулярний характер набувають олімпіади і конкурси музичної творчості дітей і підлітків. З перших років після війни в Україні: розпочався активний процес реставрації та будівництва загальноосвітніх шкіл, вищих навчальних закладів, було поновлено роботу багатьох університетів, Академії наук. Стрімко розвивалася у післявоєнні роки музична психологія. Радянська музична психологія виходила з того, що музичні здібності не завжди є природженими (на противагу буржуазній), вони розвиваються у процесі музичної діяльності, їхній розвиток значною мірою залежить від того, який вплив здійснюється на дитину – соціальні умови, навколишнє середовище, характер, зміст і форми музичного виховання.

Яскравою подією загально-наукового, естетико-культурного і педагогічного життя стала діяльність О. І. Бурова, який розкриває орієнтири розробки теорії в галузі художньо-естетичного розвитку особистості.

Ключові слова: музично-естетичного виховання, культура, музична психологія, музична діяльність.

Сбитнева Л. Н., Полянская Е. В. Содержание и особенности музыкально-эстетического воспитания детей и молодежи в Украине в послевоенные годы

В статье рассматривается содержание и особенности процесса музыкально-эстетического воспитания детей и молодежи в Украине в послевоенные годы. Подчеркивается, что в этот сложный для государства период происходит процесс возрождения украинской культуры, развивается система музыкально-эстетического воспитания, регулярно проводятся олимпиады и конкурсы музыкального творчества детей и подростков. В послевоенные годы стремительно развивается музыкальная психология, которая утверждала. Что музыкальные способности не всегда являются врожденными, они развиваются в процессе музыкальной деятельности, их развитие во многом зависит от окружающей ребенка среды.

Ярким событием научной, эстетико-культурной и педагогической жизни стала деятельность А. И. Булова, который раскрывает ориентиры разработки теории в области художественно-эстетического

Ключевые слова: музыкально-эстетическое воспитание, культура, музыкальная психология, музыкальная деятельность.

Sbitneva L. N., Polians'ka K. V. Content and Features Musical and Aesthetic Education Ditey and Young People in Ukraine in the Postwar Years

The maintenance is examined in the article, features of process of musically aesthetically beautiful education of children and young people in Ukraine in post-war years. It is underlined that there is a revival of the Ukrainian culture exactly in this difficult period, regular character olympiads and competitions of artistic creation of children and teenagers acquire. The bright event of general scientific, aesthetically beautifully cultural, artistic and pedagogical life was become by activity of O. Bourov, which exposes of development of theory in industry of artistic aesthetically development of personality. From the first years after war in Ukraine: the active process of restoration and building of general schools, higher educational establishments began, work of many Universities, Academies of sciences was renewed. Patriotic motion of help Ukrainian school developed in a country – for years fourth five-year it was rebuilt the method of folk building 2400 schools and about 1 thousand due to state support. For three years were almost fully rebuilt pre-war amount of schools and the circle of middle schools broadened with every year, terms were created for gradual introduction of universal middle education. Swiftly musical psychology developed in post-war years. Soviet musical psychology went out from that musical capabilities not always are born, they develop in the process of musical activity, their development to a great extent depends on that, what influence is carried out on a child – social terms, environment, character, maintenance and forms of musical education.

The analysis of literature of musicologist allows to assert that in post-war years there was a process of external revival of artistic life in Ukraine, considerable work was carried out from the recreation of activities of in a civilized manner elucidative establishments are clubs, recreation centres, and others like that. Mass, general artistic education of schoolboys was complemented musically aesthetically beautiful development of children in establishments of cultures, the system of work of child's musical schools which was opened practically in all of cities of Ukraine developed swiftly.

Key words: musical-aesthetic education, culture, music psychology, music activities.

Стаття надійшла до редакції 16.03.2013 р.

Прийнято до друку 31.05.2013 р.

Рецензент: к. п. н., доцент Федоріщева С. П.